

Nilay ERDOĐAN

**SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU'NDA
ASIL İŞVEREN-ALT İŞVEREN
İLİŞKİSİNDEN DOĞAN SORUMLULUK**

onikilevha
TMMOB İŐ HUKUKU VE İŐ HUKUKU

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	VII
ÖNSÖZ.....	IX
İÇİNDEKİLER	XI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU'NDA ASIL İŞVEREN- ALT İŞVEREN İLİŞKİSİ

I. Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisi.....	5
II. Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin Kurulma Amacı.....	6
III. Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin Kurulma Koşullarına Tarihsel Bakış	8
A. Bireysel İş Hukuku'nda Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisini Konu Edinen Düzenlemeler	8
1. 3008 sayılı İş Kanunu Dönemi	8
2. 931 sayılı ve 1475 sayılı İş Kanunu Dönemi.....	9
3. 4857 sayılı İş Kanunu Dönemi.....	10

B.	Sosyal Güvenlik Hukuku'nda Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisini Konu Edinen Düzenlemeler	10
1.	4772 sayılı İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortaları Kanunu Dönemi.....	10
2.	506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu Dönemi.....	11
3.	5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Dönemi.....	12
IV.	Terminoloji.....	13
V.	Asıl İşveren ile Alt İşveren Arasındaki Hukuki İlişki	16
VI.	Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin Unsurları	18
A.	Asıl İşveren	18
B.	Alt İşveren	23
C.	Bir İşin Üstlenilmesi.....	26
1.	Sosyal Güvenlik Hukuku'nda Alt İşverene Verilen İşin Niteliğine İlişkin Koşullar	28
a.	Mal veya Hizmet Üretimine İlişkin Olma	28
b.	İşin Bir Bölümü veya Eklentilerinde İş Alınması	30
(1)	İşin Bir Bölümünün Alt İşverene Verilmesi.....	30
(2)	Eklentilerde Yürütülen Bir İşin Alt İşverene Verilmesi	32
2.	Yardımcı İşlerin Alt İşverene Verilip Verilemeyeceği	35
VII.	Asıl İşverenin Alt İşverene Verdiği İşte Sigortalı Çalıştırıp Çalıştıramayacağı	40
VIII.	Sigortalıların Sadece Asıl İşverenden Alınan İşte Çalıştırılmasının Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinde Kurucu Unsur Olup Olmadığı	42
A.	Genel Olarak.....	42
B.	Sosyal Güvenlik Hukuku'nda Sadece Asıl İşverenden Alınan İşlerde Çalıştırılma Koşulunun Aranmayacağı	44
IX.	İşin Asıl İşverenin İşyerinde Yapılması	46
X.	4857 sayılı İş Kanunu ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'ndaki Düzenleme Farklılıklarının Değerlendirilmesi	50

A. Genel Olarak	50
B. İş Hukuku ile Sosyal Güvenlik Hukuku Arasındaki İlişki Bağlamında Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisi	51
C. 4857 sayılı İş Kanunu'nda İşin Niteliğine İlişkin Sınırlamalar.....	55
1. Asıl İşin Bir Bölümünün İşletme ve İşin Gereği ile Teknolojik Nedenlerle Uzmanlık Gerektirmesi Halinde Alt İşverene Verilebilmesi.....	55
2. İşin Niteliğine İlişkin Farklılıkların Değerlendirilmesi.....	58
D. Sadece Asıl İşverenden Alınan İşlerde Çalıştırılma Koşuluna 4857 sayılı İş Kanunu'nda Yer Verilmiş Olması.....	60
E. 4857 sayılı İş Kanunu'nda Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisine Getirilen Sınırlamalar.....	61
1. Asıl İşveren İşçilerinin Alt İşveren Tarafından Çalıştırılarak Haklarının Kısıtlanmaması.....	62
2. Daha Önce Asıl İşverene Ait İşyerinde Çalıştırılan Kimse ile Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin Kurulamaması	65
3. Sosyal Güvenlik Hukuku Bakımından Sınırlandırmaların Geçerli Olup Olmadığı.....	69
F. Tanım Farklılığına Yönelik Genel Değerlendirme	70
XI. Zincirleme Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisi	72
XII. Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinde Muvazaa	74
A. Genel Olarak	74
B. Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinde Muvazaanın Görünüş Biçimleri	75
1. Genel Muvazaa Ölçütleri	75
2. 4857 sayılı İş Kanunu ve Alt İşverenlik Yönetmeliği'ne Göre Muvazaa Ölçütleri	77
C. 5510 sayılı SSGSSK' de Muvazaaya İlişkin Hüküm Bulunmaması ve Muvazaanın Yaptırımı.....	78

İKİNCİ BÖLÜM
ASIL İŞVEREN-ALT İŞVEREN İLİŞKİSİNDEN
DOĞAN SORUMLULUĞUN NİTELİĞİ VE SOSYAL
GÜVENLİK HUKUKU'NA İLİŞKİN KAPSAMI

I.	Genel Olarak.....	85
II.	Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinde Doğan Sorumluluğa Tarihsel Bakış	86
A.	Bireysel İş Hukuku'nda Sorumluluğa İlişkin Düzenlemeler	87
1.	3008 sayılı İş Kanunu	87
2.	931 sayılı ve 1475 sayılı İş Kanunu	88
3.	4857 sayılı İş Kanunu	88
B.	Sosyal Güvenlik Hukuku'nda Sorumluluğa İlişkin Düzenlemeler.....	89
1.	4772 sayılı İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları Hakkında Kanun.....	89
2.	506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu	89
3.	5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu	90
III.	Asıl İşverenin Sorumluluğunun Temellendirilmesine İlişkin Görüşler	91
A.	Sorumluluğu Dürüstlük Kuralına Dayandıran Görüş.....	91
B.	Sorumluluğu Edim Yükümünden Bağımsız Borç İlişkisine Dayandıran Görüş	92
C.	Sorumluluğun Kanundan Doğduğu Görüşü	94
D.	Sosyal Güvenlik Hukuku Bakımından Görüşlerin Değerlendirilmesi	96
IV.	Sorumluluğun Hukuki Niteliği.....	97
V.	Asıl İşverenin Sorumluluğunun Amacı, Önemi ve Gerekliliği	99
VI.	Asıl İşverenin Alt İşverenin Yükümlülüklerinden Doğan Sorumluluğunun Özellikleri.....	102
VII.	Asıl İşverenin Sorumluluğunun Şartları.....	108

A. Hukuken Geçerli Bir Biçimde Kurulmuş Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin Varlığı.....	108
B. Asıl İşverenin Sorumluluğu Bakımından Alt İşverenin Sigortalılarının Sadece Asıl İşverenden Alınan İşlerde Çalıştırılmasının Gerekmemesi.....	108
C. Alt İşverene Ait Yükümlülüklerin Yerine Getirilmemiş Olması.....	112
VIII. Sorumluluğun Kapsamı	113
A. Genel Olarak	113
B. 5510 sayılı SSGSSK Kapsamında İşveren Yükümlülükleri ve Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisi.....	115
1. Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin Bildirimi ve Sicil Kodu Alınması.....	115
a. Alt İşverenin Ayrı Bir İşyerinin Bulunup Bulunmadığı Sorunu.....	119
b. 4857 sayılı İş Kanunu'nda Öngörülen Bildirim.....	120
2. Sigortalılığın Bildirimi ve İşe Giriş Bildirgesinin Verilmesi	122
a. Genel Olarak	122
b. Alt İşverenin Sigortalılarına İlişkin İşe Giriş Bildirgesinin Verilmesi.....	124
c. Alt İşverenin Sigortalılarının Alt İşverene Ait Ayrı Bir İşyerinde Sigortalı Gösterilmesinin Hukuki Durumu	128
3. Aylık Prim ve Hizmet Belgesinin Verilmesi	131
4. Prim Ödeme Yükümlülüğü	134
5. Defter, Kayıt ve Belge Tutma Yükümlülüğü ve İşyeri Kayıtlarının İbrazı	136
6. İşe Girişte Sağlık Raporunun Aranması	137
7. 5510 sayılı SSGSSK'nin 21. Maddesi Gereğince İş Sağlığı ve Güvenliği Tedbirlerinin Alınması.....	139
a. Genel Olarak	139

b. Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinde İş Sağlığı ve Güvenliği Koordinasyonunun Sağlanması.....	142
c. Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinde İş Sağlığı ve Güvenliği Tedbirlerinin Alınması	143
(1) Mevzuattaki Düzenlemeler	146
(a) İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulunun Oluşturulması	146
(i) Asıl İşveren ve Alt İşverenin Ayrı Ayrı Kurul Oluşturulması.....	149
(ii) Sadece Asıl İşverenin Kurul Oluşturulması	151
(iii) Sadece Alt İşverenin Kurul Oluşturulması	154
(iv) Birlikte Kurul Oluşturulması.....	155
(b) Risk Değerlendirmesi Yükümlülüğü.....	157
(c) Bilgilendirme Yükümlülüğü.....	159
(d) Eğitim Verme Yükümlülüğü	165
(e) Diğer Yükümlülükler	170
(2) Sözleşmeden Doğan Yükümlülükler.....	173
8. İş Kazası veya Meslek Hastalığının Bildirilmesi	175
9. Gerekli Sağlık Yardımlarının Yapılması.....	176
10. İşten Ayrılış Bildirgesinin Verilmesi	178
11. Alt İşverenlerin Değişmesi Halinde Yapılacak İşlemler	178

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ASIL İŞVEREN-ALT İŞVEREN İLİŞKİSİNDEN DOĞAN SORUMLULUĞUN SOSYAL GÜVENLİK HUKUKU'NA İLİŞKİN SONUÇLARI

I. Sorumluluğun Başlangıcı, Sınırları ve Sona Ermesi.....	183
A. Sorumluluğun Başlangıcı.....	183
B. Sorumluluğun Sınırları	184
C. Sorumluluğun Sona Ermesi.....	186
II. Sorumsuzluk Anlaşmaları	187
III. Zincirleme Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisi Halinde Sorumluluk	189

IV.	Alt İşverenin Değişmesi Halinde Sorumluluk.....	191
V.	Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinden Doğan Sorumluluğun Hukuki Sonuçları.....	193
A.	İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğun Hukuki Sonuçları.....	193
1.	Maddi Manevi Tazminat Davaları.....	193
2.	Rücu Davaları	195
a.	Genel Olarak	195
b.	Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinden Doğan Sorumluluğun Kurum'un Rücu Hakkı Bakımından Değerlendirilmesi	197
c.	Sağlık Hizmeti Giderlerinden Doğan Kurum'un Rücu Hakkının Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisi Bakımından Değerlendirilmesi	205
d.	Asıl İşverenin Sigortalısının Geçirmiş Olduğu İş Kazasından Sorumluluk.....	207
e.	Birden Fazla Alt İşverenin Bulunması Halinde Sorumluluk.....	207
B.	Hizmet Tespit Davalarında Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin Rolü	208
C.	Ödenmeyen Primlerin Tahsili.....	213
D.	Gecikme Zammı ve Gecikme Cezasının Tahsili	216
E.	Borçların Yapılandırılması.....	218
F.	Prim Teşviklerinden Yararlanamama ve Hazine Yardımlarının Geri Alınması.....	220
G.	Asgari İşçilik Prim Farkından Sorumluluk	226
VI.	İdari Para Cezalarından Doğan Sorumluluk.....	228
A.	Sosyal Güvenlik Hukuku'nda İdari Para Cezaları.....	228
B.	Asıl İşverenin Alt İşverene İlişkin İdari Para Cezalarından Sorumlu Olup Olmadığı	230
VII.	Muvazaalı Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinde Sorumluluk.....	233
A.	Rücu Davasında Hukuki Durum	234

XVIII

B. Ödenmiş Primlerin ve Verilen Bildirgelerin Durumu.....	237
C. İdari Para Cezaları.....	239
VIII. Asıl İşveren ile Alt İşveren Arasındaki Rücu İlişkisi.....	240
A. Hukuken Geçerli Bir Biçimde Kurulan Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinde İç İlişki.....	241
B. Muvazaalı Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinde İç İlişki.....	246
SONUÇ.....	249
KAYNAKÇA.....	261